

Mo i Rana, 26.02.2014

NVE – Konesjonsavdelingen

Postboks5091 Majorstua

0301 Oslo

HØRINGSUTTALELSE FRA RANA JFF I FORBINDELSE MED KONSESJONSBEHANDLING AV TRE SØKNADER: HJARTÅSEN KRAFTVERK, MESSINGÅGA KRAFTVERK OG KRAFTLEDNING OG TRANSFORMATORSTASJON.

Det vises til allerede innsendt høringsuttalelse av 23.11.2010 fra Rana JFF i forbindelse med konsekvensutredning av Hjartås kraftverk i Rana kommune.

Generelt:

Alle de store vassdragene i Rana kommune mellom E6 og svenskegrensen ble for over 50 år siden hardhendt utbygd med utgangspunkt i datidens meget begrensede krav til miljøhensyn. Konsekvenser av total neddemming av store høyproduktive fjellområder, svært store reguleringshøyder i vannmagasinene, tørrlegging av en rekke vassdrag og nettverk av kraftledninger har i løpet av disse årene naturlig nok gitt klare negative konsekvenser for jakt fiske og friluftsliv og for naturmangfoldet.

Rana Jeger- og Fiskerforening er en sammenslutning av flere tidligere foreninger innenfor friluftslivet og er med sine vel 800 medlemmer en av de største frivillige organisasjonene i Rana. Rana Laksefiskeforening ble fra årsskiftet den siste av de større friluftsforeninger som gikk inn i RJFF som et eget utvalg. I vårt arbeid er bevaring av naturmangfoldet, bærekraftig høsting av naturen og tilrettelegging av naturbasert virksomhet særlig rettet mot barn og ungdom, sentrale elementer. Vi ser nå med stor uro på at det etter de store kraftutbyggingenes tid, kommer en ny bølge kraftutbyggingsprosjekter som samlet og sammenholdt med de allerede foretatte inngrep, representerer en klar trussel både mot naturmangfold og det som er utgangspunkt for vår virksomhet.

Siden det nå etter hvert er blitt en stadig økende mengde nye konsesjonssøknader om utbygging av de resterende mindre elver, småvann og småbekker i kommunen (14 hittil kjente i tillegg til de allerede utbygde), vil det være direkte uansvarlig dersom en ikke etter hvert må se ting i en større sammenheng, slik at ikke fokus bare rettes mot det isolert sett, lille inngrepet. Dessuten er det åpenbart at dagens lovverk, og særlig den nye Naturmangfoldsloven av 2009 og Vanndirektivet har varslet en ny epoke i norsk naturforvaltning. Sikring av biologisk mangfold, naturtyper og leveområder for enkelte arter skal nå nettopp føre til at en fokuserer på og vektlegger sammenhenger. Dette bør i stor grad være et viktig utgangspunkt når et hvert inngrep i et vannrelatert miljø vurderes. Den kunnskap vi nå har om hele sammenhengen i biologien i våre fjellområder, og den grunnleggende betydningen elvene og bekkene har for hele næringskjeden, tilsier at inngrep ut over de som allerede er foretatt, bør overveies særlig ansvarsfullt, og helst unngås. I området der det er søkt konsesjon for foreløpig to kraftutbygginger i Dunderlandsdalen, møtes 5 store dalfører som til alle tider har hatt stor betydning for alt liv i denne delen av Saltfjellet. To kraftstasjoner med tilhørende kraftlinjebygging helt på grensen av Norges nest største nasjonalpark, tett ved en av hovedinnfallsportene til parken, synes ikke anbefalelsesverdig i dagens situasjon, og dersom dette er det som skal til for åpne opp for enda flere konsesjonssøknader som kan knyttes opp mot de allerede omsøkte som antydnet i konsesjonssøknaden, så blir perspektivet enda mer dystert.

Det er med ovennevnte som bakgrunnen at Rana Jeger- og fiskerforening ønsker å gi sin høringsuttalelse.

Hjartåsen kraftverk.

Utbyggeren søker om konsesjon for å bygge kraftverk i øvre del av Ranelva ved å ta vannet bort fra Raufjellfossen og lede det gjennom tunnel ned til kraftstasjonen, med utslipp i elva 2,3 - 2,5 km lenger ned for de to mest ytterliggående og anbefalte alternativene (Jfr konsesjonssøknaden). En minstevannføring med et middelårssnitt på 0,98 m³/sek forhindrer ikke inntrykket av en tørrlegging av en vakker foss som allerede har en restvannføring. Dette fordi dagens vannføring i fossen er det lille som er igjen etter at ca 60 % av vannet i Ranelva oppstrøms fossen allerede er tatt bort gjennom tidligere kraftutbygginger. En eventuell kraftutbygging som omsøkt, i tillegg til den allerede foretatte helårlige reduksjon av vannmengde, vil klart forsterke det naturinngrepet som Naturmangfoldsloven skal sikre mot både når det gjelder hensyn til naturtyper, leveområder og vektleggingen av å se sammenhenger og virkninger av både tidligere og foreslåtte inngrep. Allerede her ligger det nokså tunge begrunnelser for ikke å forsterke den negative virkningen av tidligere kraftutbygginger ved å tillate en tilnærmet tørrlegging av Raufjellfossen, og sterkt influere negativt på elva i 2,3-2,5 km.

Ranelva er Nordlands nest største laksevasdrag, og inngår ikke i Verneplan for vassdrag siden den er så sterkt berørt av tidligere inngrep i forbindelse med kraftutbygging, men Stortinget vedtok i 2006 at elva ble et Nasjonalt Laksevasdrag, og Ranfjorden ble en Nasjonal Laksefjord. Elva var den første som ble infisert av *G. salaris* allerede i 1975, og anadrom strekning har siden 1985 bare vært ca 13 km fordi laksetrappa i Reinfossen da ble stengt for å hindre videre spredning i vassdraget. Etter rotenonbehandling i 2003 og 2004, ble elva friskmeldt i 2009, og når laksetrappa blir åpnet, vil den anadrome strekningen opp til Raufjellfossen øke til ca 58 km, med et produksjonspotensial på 5 – 10 tonn (Jfr. St. prp)

Nordland er et stort lakseoppdrettsfylke, og områdene utenfor de to store Nasjonale Laksevassdragene Vefsna og Ranelva, står i dag for ca 5 % av verdensproduksjonen av oppdrettslaks, og planene for økt produksjonsvolum er konkrete og omfattende. I dette perspektivet blir de to store Nasjonale Laksevassdragene særdeles viktige ressurser for å berge villaksen, særlig fordi siste tilgjengelige data fra Naturdirektoratet med all tydelighet viser at utviklingen for denne arten bare blir mer og mer prekær. Det som ytterligere forsterker trusselen som villaksen står overfor, er det faktum at det i nasjonale utredninger og planer som i det siste har versert, antydes en utvikling som kan muliggjøre en femdobling av dagens produksjon av oppdrettslaks. Aktørene på kysten av Helgeland ser også dette som et naturlig ekspansjonsområde.

Det at vi allerede i dag frykter for at villaksen vil stå overfor stadig større utfordringer og press i en relativ nær fremtid, gjør at det blir desto viktigere å se på muligheter for enda sterkere tiltak for å utvide tiltakene for å forsterke reproduksjonsmuligheten og dermed overlevelsesmuligheten for denne arten. I denne sammenhengen kan en elvestrekning på rundt 15 km oppstrøms Raufjellfossen med sideelver, ha potensial for å kunne bidra positivt som en utvidet del av det Nasjonale Laksevassdraget. Siden dette ikke dreier seg om urørt natur eller urørte elvestrekninger, ville et prosjekt som inneholdt oppgangsmuligheter for villaksen i Raufjellfossen, juridisk sett, ikke være i strid med Naturmangfoldslovens strenge restriksjoner mot introduksjon av fremmede arter i urørte områder.

Norges JFF og Rana JFF er sterkt engasjert i arbeidet for å berge villaksen, og vi vil derfor sterkt frarå at Raufjellfossen tørrlegges og derved umuliggjør at området oppstrøms fossen i fremtiden kan inngå som en forlengelse av det Nasjonale Laksevassdraget og inngå som en forsterket ressurs i arbeidet med å berge villaksen. Konesjonssøkerens forslag om å etablere en grusbank nedstrøms en omsøkt kraftstasjon for å hjelpe villaksen, blir i denne sammenhengen ikke sammenlignbar. Dagens utvikling av modeller for å hjelpe laksen forbi oppgangshindre er etter hvert blitt langt mer naturtilpasset og mindre kostnadskrevede enn tidligere tiders laksetrapp, og nettopp i Raufjellfossen er slike muligheter aktuelle.

På bakgrunn av de forannevnte argumenter kan RJFF ikke tilrå en definitiv umuliggjøring av å realisere potensialet for utviklingen av et utvidet anadromt produksjonsområde i det Nasjonale Laksevassdraget, Ranelva. Med dette som utgangspunkt, og etter en samlet vurdering av et foreslått stort inngrep i restvassføringen i Ranas største elv, kan derfor ikke Rana JFF tilrå den omsøkte konsesjon om utbygging av Hjartåsen kraftverk.

Messingåga kraftverk:

Utbyggeren søker om konsesjon for å bygge kraftverk i nedre del av Messingåga og en 5m høy og 20 m lang dam ca 3 km ovenfor elvas innløp i Ranelva for å føre hoveddelen av ellevannet i et 2 km nedgravd rør til kraftstasjonen.

Messingågdalen er en av de 5 dalførene som møtes i området Storvoll/Bjøllånes og inngår i den sammenhengen som karakteriserer dette knutepunktet som binder sammen det store Saltfjellområdet i alle himmelretningene. Både dyreliv og planteliv inngår i denne sammenhengen både når det gjelder årsavhengig næringsopptak og sesong relaterte

vandringer. Eksempelvis nevnes at et Interreg.prosjekt i samarbeid mellom norske og svenske partnere, med all tydelighet viser at for elgen er dette vandringsmønstre som en har dokumentert gjennom boplassutgravinger og fangstgropesfunn datert flere tusen år tilbake.

Messingågdalen er en viktig naturtype for friluftslivet nettopp fordi den er en av de få litt større dalene i kommunen der vassdragsutbygging ennå ikke har gjort sitt inntog. Dalen er en spennende innfallsport til virkelig villmark som inneholder de fleste kvaliteter fra nokså små spor etter lokal menneskelig virksomhet og naturbruk til reelle INON områder som blir mer og mer skattet og verdifulle i en kommune der kraftutbygging har satt sine irreversible spor gjennom mange år, samtidig som en ny bølge av forslag til kraftutbygging skyter fart.

Området mellom Messingågdalen og Kopparvatnet i Grønfjelldalen er med sin urørthet et av de få områder der jegere, fiskere og andre fjellvandrere kan ferdes uten å støte på verken kraftlinjer eller betongdammer. En kraftutbygging som omsøkt, vil totalt endre dette. En anleggsvei av en helt annen karakter enn dagens opprinnelige hestevei som vil strekke seg enda 500 meter lenger opp i dalen, og som ender ved en 5 meter høg og 20 meter bred betongdam forsterker inntrykket av "kraftutbyggingskommune", og bryter sterkt med dagens naturtype og opplevelsesverdi. Det må også være nokså naturlig å kunne hevde at det dyre- og planteliv som gjennom årtusener har tilpasset seg et livsmiljø uten betongdam og delvis tørrlegging av elva i 2 kilometers lengde, åpenbart vil påvirkes negativt ved en eventuell kraftutbygging. Dalen inngår med sine kvaliteter i den 5-dalssammenheng som livet i øvre Dunderlandsdalen har tilpasset seg.

Kraftledning.

Ved en eventuell konsesjon for utbygging i Ranelva og Messingåga søker tiltakshaver bl.a. om anleggskonsesjon for bygging og drift av:

- 2 km lang 22 kV ledning fra Hjartås kraftstasjon til ny Heimåsen transformatorstasjon
- Ny 22/132 kV transformatorstasjon i Heimåsen
- Ny 19 km 132 kV ledning til Ørtfjell transformatorstasjon

Den 19 km 132 kV kraftledningen fra en eventuell transformatorstasjon i Heimåsen til Ørtfjell transformatorstasjon er for størstedelen planlagt lagt i fjellsida på vestsiden av Ranelva. Nesten hele strekningen går i urørt natur, svært lite påvirket av menneskelig aktivitet. Dette er en åpenbart verdifull frikorridor for all ferdsel av dyr opp og ned Dunderlandsdalen som det er avgjørende viktig å verne om. Dette er også en holdning som Rana kommune klart har gitt uttrykk for både overfor denne tiltakshaver i brev til NVE av 06.12.2010 i forbindelse med konsekvensutredningsprogram, og også overfor Helgelandskraft/Statkraft SF med vedtak i formannskapssak 195/2000 av 24.10.2000. Den faglige argumentasjon som er ført av konsesjonssøker, og som nærmest gir inntrykk av at dette naturinngrepet er fullstendig uten negative konsekvenser, er absolutt ikke troverdig. Det fins god dokumentasjon og forskning fra inn- og utland som med all tydelighet viser hvordan kraftlinjer er en reell trussel for alt fugleliv, og i særdeleshet for våre hønsefugler på næringsøk, men også andre arter er utsatt. Storfuglbestanden i Dunderlandsdalen og Rana har gått sterkt tilbake de senere årene, og siste vår var det få spillplasser som var i bruk. En kraftledning er en kontinuerlig og nådeløs predator som ikke bør introduseres i et urørt

område av dalen. Siden den andre siden av Dunderlandsdalen er sterkt påvirket av menneskelig aktivitet med bl.a kraftlinjer, E6 og jernbane, er det derfor avgjørende viktig å sikre vestsiden av dalen mot de inngrep som tiltakshaver søker om. Skulle tiltakshaver mot formodning få konsesjon for sine kraftutbyggingsplaner, må det være en absolutt forutsetning at en ny kraftledning må finne sin plass på den andre siden av dalen. Det er også et faktum at den omsøkte plasseringen av kraftledningen er sterkt rasutsatt.

Den omsøkte 2 km lange 22 kV kraftledningen som er planlagt fra Hjartåsen kraftstasjon til en ny Heimåsen transformatorstasjon, er planlagt rett gjennom en kjent storfuglbiotop og også et høyt verdsett friluftsområde. En tradisjonell kraftledning med luftspenn vil være både skjemmende for området, og det vil være en trussel for fugleviltet i området. Skulle det bli gitt konsesjon for utbygging av kraftverk i Ranelva, må det kreves at 22 kV ledningen legges i kabel til transformatorstasjonen.

Avslutning.

Rana JFF har gitt høringsuttalelse i forbindelse med konsekvensutredningen av Hjartås kraftverk i Rana kommune, og vi har deltatt i NVEs informasjonsmøte på Storvoll 21.01.2014. Denne høringsuttalelsen i forbindelse med konsesjonsbehandlingen er vedtatt i vårt hovedstyre, som både har stor kjennskap til naturen i Rana, og som også er meget godt kjent med den kortsiktige og langsiktige virkningen av både de store og de mindre kraftutbyggingene som er foretatt i vår kommune. Vår uttalelse gir som før nevnt, uttrykk for uro for den økende og samlede virkning av den nye kraftutbyggingsbølgen som kommer på toppen av de allerede store naturinngrepene som følge av den omfattende vasskraftutbyggingen i vår kommune, og vedlagt følger et kartutsnitt som viser spredningen og omfanget av inngrep og ledningsnett.

Det må også avslutningsvis være tillatt å nevne at Rana kommune er såkalt pilotkommune i Nordland når det gjelder innføring av Vanddirektivet, og selv om konsesjonssøknadene gjelder vannkraftutbygging, blir det litt paradoksalt når de to prosjektene holdes opp mot traktatens artikkel 174 om "føre var prinsippet" og direktivets strenge regelverk om vern av vannøkosystemer. Den ene utbygningssøknaden gjelder å lede hovedmengden av vann i Nordlands nest største elv bort fra elveløpet i ca 2,5 kms lengde, og den andre er et lignende inngrep der vannet ledes bort i 2 km i et hittil urørt vassdrag. Det må være relevant å spørre om denne "sterke modifiseringen av vannforekomster" innebærer en total miljøsituasjon i området og i områdets sammenheng etter en eventuell utbygging som står i forhold til kravene om miljøstandard vurdert opp mot samfunnsnyttten.

For Rana jeger- og fiskerforening

Steinar Høgaas
Leder